

ӘОЖ 655.413:05:07(574.54)

А. Қ. Әбдіразақова, Г.С. Оралова

Қорқыт Ата атындағы Қазақ мемлекеттік университеті, Қазақстан, Алматы қ.

Сыр өңіріндегі салалық басылымдар: тарихы мен тәжірибесі

Аталмыш мақалада Қызылорда облысында жарық көретін «Сыр мектебі», «Бал дәурен», «Сыр ұланы», «Ұстаз үні», «Ұстаз мәртебесі» басылымдарының шығу тарихы мен бүгінгі жағдайы сөз болады. Басылымдардағы жарық көрген материалдар тақырыптық, жанрлық тұрғыдан талданады. Әр басылымның өзіне тән ерекшеліктері мен айырмашылықтары айқындалып, айдарлары мен жарық көрген туындыларына баға беріледі. Газеттер көтерген білім саласының өзекті мәселелері мен жаңалықтары, мектеп өмірінің көріністерін сипаттайтын, ұлағатты ұстаздар еңбегін үлгі тұтатын публицистикалық туындылар талданды.

Түйін сөздер: салалық басылым, газет, публицистика, ұлттық тәрбие, ұлттық журналистика, ұстаз, білім.

A.K. Abdrazakova, G. S. Oralova

Branch regional publications in the Syr land: history and practice

This article deals with the history and present day condition of newspapers like «Syr Mekteby», «Bal dauren», «Syr Ulany», «Ustaz uni», «Ustaz Martebesy». Materials published in these regional publications are analyzed according to its thematic and genre aspect. Peculiarities and differences of every newspapers are defined, rubrics and articles published are estimated. Relevant problems and news about education sphere written in the newspapers, publicistic works which describe views of school life and respect to teachers work are analyzed in the article.

Key words: branche, periodicals, sphere newspaper, publicism, national education, national journalism, teacher, knowledge.

А.К. Абдразакова, Г.С. Оралова

Отраслевые издания в Кызылординской области: история и практика

В статье говорится об истории создания и современном состоянии издательств «Сыр мектебі», «Бал дәурен», «Сыр ұланы», «Ұстаз үні», «Ұстаз мәртебесі», обсуждаются жанры и тематические признаки материалов данных издательств. В газете обсуждаются актуальные проблемы и новшества отраслей образования, школьная жизнь и публицистические труды педагогов.

Ключевые слова: отраслевые издательства, газета, публицистика, национальное воспитание, национальная журналистика, учитель, знание.

Қоғамда экономикалық, саяси, құқықтық институттардан бөлек бұқаралық ақпарат құралдарына деген сұраныстың да жоғары екендігін айқындау қиын емес. Соның ішінде газеттің атқаратын өзіндік қызметі бар. Газет адамдардың өзара қарым-қатынас пен ақпарат бөлісуге деген қажеттілігінен пайда болған.

Газет бұқаралық ақпарат құралдарының ең байырғы түрі. Мыңдаған жылдар бойы миллиондаған оқырмандарын ақпаратпен қамтамасыз етіп келеді. Газеттің бүгінгі рөлі туралы орыс зерттеушісі С.М.Гурьевич «Она позволяет гражданину обратиться индивидуально к кон-

кретному человеку или ко многим, входящим в читательскую аудиторию издания. Позволяет ему обратиться к газете за советом, получить рекомендацию, обсудить с согражданами свою идею, принять участие в полемике и т.п. Газета становится для него трибуной, консультантом, справочным бюро и главное – источником информации, необходимой ему для решения жизненно важных вопросов. Понятно, что пользоваться газетой как средством общения может любой грамотный человек, выступая при желании в ролях автора информации или ее получателя. Вседоступность газеты как средства общения, обмена информацией и ее получения

обеспечивает ее демократичность, возможность пользования ее услугами любого члена общества»[1], -деп пікір білдіреді. Міне, осыдан қазіргі қоғамның насихаттық әрі идеологиялық құралы – мерзімді басылымдардың рөлі күн санап артып келе жатқандығына көз жеткізуге болады.

Газет белгілі бір мерзімділікпен өткенді өз бетінде бейнелейді. Сондықтан олар қоғам өмірінің өткені жазылған өзіндік күнделік міндетін де атқарады. Демек, уақытылы шығып тұрған газеттер өткеннің белгілі бір кезеңдегі үздіксіз даму тарихын қалпына келтіре алады. Онда ақпараттық мәліметтермен қатар өзінің мазмұны жағынан әр түрлі жанрға жататын жеке адамдық деректер: хаттар, күнделіктер, естеліктер, т.б, ресми құжаттар, статистикалық мәліметтер, көркем шығармалар т.с.с. кездеседі. Сол себепті де, көп жағдайда қоғамның барлық мүшелері арасында әлеуметтік делдалдық қызмет те атқарады. Қоғамды басқару мәселесінде де белсенділік танытады.

Баспасөз арқылы мемлекеттік және түрлі қоғамдық бағыттар мен мақсаттар, саяси формациялар мен экономикалық-әлеуметтік мәселелер халық таразысынан өтіп, дұрыс шешімін тауып отыратындығы шындық. Бұдан Қызылорда облысының тарихы да тыс қалған жоқ. Қазіргі уақытта республикалық басылымдардан өзге облыста жарық көретін басылымдардың санының өзі 300-400-ді құрайды. Олардың ішінде салалық басылымдардың алатын орны ерекше. Білім саласына арналған оншақты мерзімді басылым өз оқырмандарына ақпараттарын таратып жүрген жайы бар. Солардың бесеуі газеттер. Әрқайсысының өзіне тән ерекшеліктері де жоқ емес. Ақпарат тарату, кейіпкерлерін сомдау, проблема көтеру мәселесінде өзіндік ұстанымдары бар басылымдардың бүгінгі жай-күйі туралы хабардар етсек.

«Сыр мектебі» газеті Қызылорда облысындағы ұстаздарға арналған «Сыр мектебі» басылымы 1998 жылыдың 27 маусымында жарық көрді. Облыс ұстаздарына арналған ақпараттық, әдістемелік басылым білім саласы бойынша республика аймақтарында алғашқы шыққан газеттердің бірі. Сыр ұстаздарының сырлас көмекшісі, сенімді серігі бола білген газет озат ұстаздардың тәжірибесімен, озық әдістемесімен таныстыра отырып, білім саласындағы біліктілік

бағыттарынан, оқыту процесіне енгізілген жаңа технологиялардың тиімділігінен хабардар етеді. Газет «Білім - өмір шырағы, тәрбие – көңіл шуағы» ұранымен шығады. Қазіргі уақытта газет таралымы: 4728 дана.

Басылымның алғашқы және қазіргі кездегі бас редакторы Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, «Ерен еңбегі үшін» медалінің иегері, Қызылорда қаласы мен Сырдария ауданының құрметті азаматы Махмұтбай Әміреұлы басылым жөнінде: «1998 жылы «Егемен Қазақстанның» наурыз айындағы сандарының біріндегі қысқа хабарға көзім түсті. Онда Арыс қаласындағы Б.Момышұлы атындағы мектепте баспахана арқылы басылып, мың данамен тарайтын газет шығатындығы жазылыпты. Осыдан кейін маған «Бір мектептің тірлігі мынадай, осындай газетті облыс бойынша неге шығармасқа» деген ой келді. Сонан соң аудандық газетті басқарған кездегі тәжірибем бойынша ұстаздар газетін шығарудың жобасын жасадым. Көп ойланып, газет аты «Сыр мектебі» болғанын жөн көрдім. Газеттің шартты түрде таралу данасын, жазылу бағасын, баспахана шығынын, қызметкерлер санын, жалақы мөлшерін есептедім. Қысқасы, сәуір айының басында қажетті құжаттарды білім басқармасы бастығының орынбасары Мәді Махановқа апарып тапсырдым... Арада апта өтпей мені және баспахана бастығы С.Ибрашұлын облыстық білім басқармасының бастығы Ә.Мүсілімов шақыртты. «Осы идея менің де ойымда көптен жүр еді,-деді Әлекең. Бұған шындап кірісуіміз керек. 12 мамырда облыстық актив жиналысымыз өтеді. Оған министріміз Қырымбек Көшербаев, облыс әкімі қатысқалы отыр. Газеттің алғашқы санын соған шығарайық. Газетті осындағы жаңа баспахана «Нұр сәулеттен» шығарамыз»-деді. М.Махановқа газетті ашуға қажетті құжаттарды жинауды, маған министрлікке барып тіркеуден өтуді тапсырған еді...»[2],- деп газеттің он жылдығына байланысты шыққан «Сыр мектебі» кітабында естелігін білдірген.

Облыстық білім басқармасының бастығы қызметінде болған М. Өтемұратов, Ж. Жонтаева, М. Шермағанбет ұстаздардың төл басылымына шынайы қамқорлық пен қолдау көрсетіп отырды. Білім және ғылым қызметкерлері кәсіподағы облыстық комитетінің төрайымы Райкүл Байназарова газеттің алғашқы са-

нының шығуына қаржылай демеушілік жа-саған.

Басылымның дер кезінде сапалы шы-ғуына редакция қызметкерлері Шәкізат Дәрмағанбетов, Ахат Жанаев, Талғат Жүнісов, Мұхамеджан Нұрханов, Түнзира Әбдиева, Гүлнұр Ақбергенова, Ұлжан Бердібекова, Айқын Райқұлова біліктіліктері мен іскерліктері арқылы үлкен үлес қосты.

Басылымда «Жаңалықтар. Хабарлар» ай-дарымен көбінесі облыс, қала, аудандардағы білім саласындағы болған елеулі жаңалықтар жарық көреді. Мысалы, «Үлкен жүректі ақын», «Қолөнершілер сайысы», «Топтық сай-ыс», «Келіндер сайысы», «Білім сайысының үздіктері №132 мектепте», «Мектепшілік Мұқағали оқулары байқауы», «Сөз-мерген сайысы», «Білім кілті - кітапта», «Мұғалім жауапкер-шілігі – болашақ негізі», «Жас қанат, жас үміт» т.б. ақпараттар мен заметка жанрындағы материалдарды ерекше атауға болады. Ал, «Шалқиядан Шалқарға дейін» айдарымен әр ауданға арнайы бет беріп, білім саласындағы жетістіктері мен жақсы жаңалықтары дәріптеліп, озат тәжірибелері кеңінен көрсету дәстүрге айналған. Сонымен бірге «Мектеп және отба-сы», «Ұлағат - ұстаздан», «Жансарай», «Сырым-ды айтайыншы», «Ой. Пікір. Ұсыныс» айдарла-ры аясында берілетін материалдарда ұстаздар түрлі тақырыптарда ой қозғайды, ұсыныс, пікірлерін білдіреді.

Газеттің әр санында «Әдістеме», «Тәжірибе» айдарларымен жарияланатын материалдарда әр пән бойынша жекелеген тақырыптарда сабақта өту жайы сараланады, ұтымды, ықпалды әдістер кеңінен көрсетіледі. Сонымен қатар ашық сабақтардың, тәрбие сағаттарының үлгісі үзбей жарияланып тұрады.

«Білім саласының үздіктері» айдары аясында үлгілі ұстаздар туралы очерктер жарық көреді. Мысалы «Ізденімпаз ұстаз» тақырыбымен Дариға Бекболатованың Жаңақорған ауданындағы №229 «Абызтөбе» орта мектебінде қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі болып жұмыс істейтін Назгүл Андақұлова туралы очеркі жарық көрген. «Нашар ұстаз шындықты қайталайды, жақсы ұстаз сол шындықты іздеп табуға көмектеседі» демекші, Назгүл сабағында жаңа әдіс-тәсілдер арқылы оқушыларды із-денімпаздыққа жетелейді. Әрдайым қызық пен

тартысқа толы ұстаз сабағын шәкірттері асыға күтеді...», - деп көрсету арқылы ұстаздың та-лантты, білімді шәкірттерінің көп екедігін, жаны таза, ізгілік пен сұлулыққа құштар оқушы тәрбиелеуде еңбек етіп жүргендігін мақтанышпен жеткізеді.

«Сыр мектебі» газетінің жанынан 2001 жыл-дан бері оқушылардың «Бал дәурен», 2008 жыл-дан бері «Жоғары сынып» газеттері шыққан. Оқушылардың түрлі тақырыптарда жолдаған хаттарына, ұсыныс-пікірлеріне, өлең, әңгіме, эсселеріне, салған суреттеріне көбірек орын беріледі. Десек те, аталмыш басылымның уақытылы шықпауы оқырмандар сеніміне күмән туғызатыны да шындық.

2001 жылдың қараша айынан бастап «Сыр мектебі» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі жанынан Сыр бойы мектеп оқушыларына арналған «Кел, балалар, оқылық!» ұранымен «Бал дәурен» газеті 3427 данамен жарық көрді. Басылымның бас редакторы: Махмұтбай Әміреұлы. Айына екі рет шығатын газет бетінде мектеп оқушыларының шығармашылық еңбектері, мектепте болған жаңалықтар туралы жазған ақпараттары, хаттары, салған суреттері, шығарған өлеңдері, өзіндік ой толғамдары мен әңгімелері жарық көреді. «Әсері мол апталық», «Үнемі ізденіс үстінде», «Күнекейде» іс-шара өтті», «Мәнерлеп оқу сайысы», «Бал дәуренге» өлеңім шықты», «Мен Отанды сүйемін!» тақырыптарындағы шығармалары дәлел.

«Оқушылар хаттары» айдарымен «Тұғырың биік болсын, Қазақстаным!» тақырыбында Бекбауыл елді мекеніндегі №65 орта мек-теп түлегі Әйгерім Әбдіразақованың хаты жарияланған. Автор хатында «Еліміздің ертеңгі болашағы – жастар, бүгінгі мектеп оқушылары. Тәуелсіздіктің тұғырының берік болуына біліміміз бен қабілетімізді аямай жұмсауымыз керек. Ынтымағы жарасқан, бірлігі бекем тұғырлы Қазақстанымды әр уақытта мақтан етемін!» - деп өз ойымен бөліседі. «Дос жүрегі - шарайна» тақырыбында Жаңақорған ауданындағы №247 мектептің 8-сынып оқушысы Аяз Ықтияров: «Достықты қиналған адам қиналып көрмеген адамнан мың сан есе артық сезеді және бағалай біледі. Мен достарымның барлығын жақсы көремін. Барлығының бір жақсы қылығы бар. Сан түрлі достармен дос болсам да жүрегімдегі шар айна сынбайды» -

десе, М.Горький атындағы №16 орта мектептің 7-сынып оқушысы Алмас Айбек «Туған жерімді мақтан етем» тақырыбында хат жазыпты. Ал, №39 орта мектептің 6-сынып оқушысы Гүлшара Дармолдаева «Бабалар ерлігі – ұрпаққа үлгі»-деп Тәуке хан, Абылай хан, Кенесары хандардың ерлігі өзі үшін үлгі екендігін және ата-баба қанымен келген егемендігіміздің кәдірін білуге, қастерлеуге шақырады.

«Оқушылар шығармалары» айдарымен жас бүлдіршіндердің шығармашылық туындылары жарияланады. Мысалы, «Жасампаздыққа толы жылдар», «Ғани тағлымы», «Қайырымды жандар», «Ініммен мақтанам», «Ақылы маған - өнеге» тақырыптарындағы туындылары жарық көрген. Оқушы Әбутай Әсілханұлы «Әке» атты өлеңінде: «Әке деген асқар тауың, тірегің, Әкем барда соғады менің жүрегім. Мінезі бар жаздың ыстық лебіндей, кейде қатал қыстың ызғар күніндей»-деп жырлайды. Бала көңілдегісін осылай параққа түсірген. Ал, 10-сынып оқушысы Гүлжан Топжарған «Өмір деген бір орында тұрмайды, Өмір - өзен толқындары тулайды. Өмір деген сарқылмайтын қазына, Данышпандар айтқан талай бұл жайлы» деп «Өмір-өзен» өлеңінде жырлаған.

«Бал дәурен» басылымының үшінші беті «Бір мектептен хат» айдары аясында бір мектептегі оқушылардың шығармашылығын топтастырып беруді дәстүрге айналдырған. Газеттің 2012 жылғы 19 қыркүйектегі санында аталмыш айдармен №240 мектептің 4-сынып оқушыларының әртүрлі тақырыпта жазған шығармалары берілген. Мысалы, сынып жетекшісі О.Абдуллаеваның «Бала қиялы – қабілет бастауы» тақырыбында жазған хатында талантты оқушыларына мінездеме береді. Әр қайсысының бойындағы бейімділігіне, қабілетіне баға беріп, үздік деп тапқандарын редакцияға жолдағанын айтады. Олардың ішінде Д.Оралбайқызының «Көңілді қыс», Ә.Толқынбаеваның «Менің итім», А. Мырзаханның «Құстар – біздің досымыз», Ж. Жексенбекованың «Айлакер күшік», А. Қыдырбайқызының «Қар көп жауса екен» тақырыптарындағы шығармаларын ерекше атап өтеді.

Газет материалдарының тілі баланың оқуына оңтайлы, оңай. Десек те, газетте жарық көретін материалдардың орфографиялық қате-

ліктеріне мән беру керек сияқты. Сонымен бірге өлеңдердің де ұйқасы мен айтар ойына өңдеу жүргізу қажет.

Мектеп өмірінің бүгінгі тынысы, ұстаздардың қауырт та қарбалас жұмысы «Сыр мектебі», «Бал дәурен» басылымдарының әр бетінен айқын аңғарылады. Өрісті өнеге, тәлімді тәрбие басты көтеретін тақырып болып табылады. Десек те, бүгінгі күнде облыста өзге де білім саласына арналған басылымдардың жарыққа шығуы газеттің қаржылық жағдайы мен жазылушылар санына әсер еткендігін байқаймыз.

Балаларға арналған «Сыр ұланы» басылымы да осы «Бал дәурен» газетімен бәсекеге түсе алатын ақпарат құралы болып табылады. 2012 жылдың 10 қыркүйегінен бастап балалар мен жасөспірімдердің республикалық газетінің алғашқы саны жарық көрді. Меншік иесі: ЖК «Ли-Медиа». Бас редакторы - Серікхан Жүзеев. Газеттің жас тілшілері: Қуаныш Есен, Назгүл Кенжетай, Бақберген Әбілқасым, Ақтолқын Қалдыбек.

Газеттің жарыққа шығуына байланысты бас редактор: «Бұл басылым жасөспірімдердің шығармашылық қабілетін дамытып, елдігіміздің тұтқасын ұстайтын азамат болуға тәрбиелейді. «Сыр ұланы» газеті сіздердің сырлас достарыңызға, ақылшы ұстаздарыңызға айналады деп ойлаймыз. Біздің газет арқылы шығармашылық қабілеттеріңізді дамытып, достық қарым-қатынас жасайды деген сенімім мол»-дейді.

Басылымда «Иман айнасы», «Тест», «Ойлай білу –тыныс-тіршіліктің көзі», «Ғибратты әңгімелер», шығармашылықпен айналысатын талантты оқушылар мен бүлдіршіндер туындыларына арналған «Шабыт» сынды айдарлар бар. «Талаптыға нұр жауар» тақырыбында ақпарат жарық көрсе, «Рәміздер – елдігіміздің белгісі» тақырыбында танымдық мақала жарияланған. «Бойында болса иманың, ең қымбат байлық жиганың...» тақырыбында №240 орта мектептің директоры Срайыл Жұманұлының насихаттық мақаласы жарық көрген. Сонымен бірге басылымның ерекшелігі әр жас буынының ерекшелігіне орай әр түрлі тест сұрақтарын жариялау арқылы өз-өздеріне баға беруді көздейді. Мысалы, «Сыныптастарыңның арасында беделің қандай?», «Мінезің қандай?», «Ашуланшақтықтан қалай құтылуға бола-

ды?», «Кім болғың келеді?» т.б. Сонымен бірге баланың математикалық қабілетін арттыруға да септігін тигізетін есептер жарық көреді.

Білім саласындағы тағы бір ақпараттық-әдістемелік «Ұстаз үні» басылымы 1991 жылы тіркеліп, 2004 жылдың мамыр айында қайта есепке алынған. «Мұғалім – мектеп жүрегі» ұранымен шығатын газеттің меншік иесі: «Ұстаз үні» ЖШС. Бас редакторы Гүлмира Серкешбаева. Газет айына екі рет қазақ және орыс тілдерінде 8-бет болып жарық көреді. Таралымы-3400 дана. Басылымда «Тәжірибе», «Опыт учителя», «Төбіреніс», «Салт-дәстүр», «Білім жаңалықтары», «Өзін-өзі тану», «Менің тәжірибем», «20 вершин Независимости», «ҰБТ-ға дайындық», «Жиырма жұлдызды күн», «Жадыңызда жүрсін!», «Келешекке кемел жол», «Ойтүрткі», «Хозяйкама на заметку», «Келелі кеңестер» сияқты айдарлар бар.

Қазіргі заман мұғалімінен тек өз пәнінің терең білгірі болуды ғана емес, тарихи танымдық, саяси экономикалық білімділік пен ақпараттық сауаттылық талап етілуде. Осы тұрғыдан алғанда «Ұстаз үні» басылымының бетінде көтерілген проблемалардың маңызы ерекше. Әсіресе, бүгінгі оқушылардың психологиялық ахуалы, мамандар кеңесі, ұлттық тестке дайындығы, қызығушылығы мәселесі күн тәртібінен түспей тұрғанда басылым барынша пайдалы кеңестер ұсынады. Мысалы №4 Облыстық дарынды балаларға арналған мектеп-интернаттың мұғалімі С.Баймаханованың «Қазіргі ағылшын тілі сабағына қойылатын талаптар» тақырыбында: «Әлемнің бірнеше елінен сынақтан өткізілген жаңаша оқыту төрт бағытты қамтиды. Олар: модульдік технология, рейтингтік жүйе, дамыта оқыту технологиясы, сын тұрғысынан сөйлеу. Сабақты алуан түрлі әдістермен өткізу оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы мен ынтасын оятады. Қолайлы ахуал, тамаша кәсіби ұстаздық кез келген ерекше қабілетті оқушыны дарынға айналдыра алады»-деген пікірін білдірген. Мектеп директорының орынбасары Г.Алматова «Дария кеуде тау мүсін, қарттарым, аман-сауымысың?!» тақырыбында тәрбиенің тетіктерімен бөліседі. Оқушыларды үлкенді сыйлау, қарттарды қадірлеу, ақыл-кеңестеріне ден қоюға үндесе, Ләззат Алмағанбетова «Ұстаздықтан бақыт кілтін табамын» тақырыбындағы эссесінде

мамандыққа деген сүйіспеншілік пен құрмет жайлы сөз еткен.

Газет білім саласындағы барлық жаңалықтар мен хабарларды қалт жібермеуге тырысады. Күрмеуі күрделі мәселелерді де назардан тыс қалдырмайды. Оған басылым бетінде жарық көрген проблемалық мақалалар дәлел. Десек те, басылым білім саласының тек жақсы жақтарын насихатталумен шектелетін сияқты. Газет бетінде үлгілі ұстаздар еңбегін паш ету мен заманауи толғаныстарға өте көп орын береді. Бұл ақылы негізде шығатын материалдарға ұқсайды. Ал, жақсы ұстаз дәріс беретін оқушылардың білім көрсеткіші ҰБТ кезінде неге төмен, қиын балалармен жұмыс істеу жолдары қандай, оқушылар қылмысқа неге көп барады деген мәселелер төңірегінде проблемалық мақалалар көрініс тапса жақсы болатындығына сенімдіміз.

Қоғамдық-әлеуметтік, ғылыми-көпшілік «Ұстаз мәртебесі» газеті 2011 жылы 16 ақпанда тіркеліп, осы жылдың 18 наурызында алғашқы саны 3800 данамен жарық көрді. Газеттің меншік иесі: «Аманат» ЖК. Басылымның бас редакторы филология ғылымдарының кандидаты, Қазақстан журналистер одағының мүшесі Нұрлан Көбегенұлы. Тілшілері: Дәулет Тұрсынханұлы, Баян Алаудинқызы. 2012 жылы Асқар Сәрсенұлы, Әділбек Серікұлы тілшілік қызмет атқарған. Газет «Ұстазы жақсының, ұстамы жақсы» деген халық мәтелін басшылыққа ала отырып, ұстаздардың негізгі міндеті, білім сапасы, ұстаздардың әлеуметтік жағдайы, білім саласында орын алып отырған кемшіліктер, оқулықтар сапасы, бала білімін көтерудің жолдары сияқты мәселелерді көтереді. Елімізде ұстаздар қауымы беделінің көтерілуі жолында жаңа талапқа сай қолға алынған жұмыстарға қолдау көрсетуді және олардың ел дамуындағы жасап жатқан еңбектерін жарыққа шығаруды, ұрпақ болашағына жөн сілтеуді мақсат еткен басылымда «МАН: білім сапасының таразысы», «Ұстаз мерейі», «Имандылық иірімдері», «Мектеп мақтанышы», «Ұлағат», «Маман мінбері», «Руханият», «Шәкірт ойы», «Шеберлік сағаты» сынды айдарлар бар.

Басылымның бір ерекшелігі газеттің әрбір беті үлкен бір мәселені көтеретінін айғақтайтын тақырыптармен шығады. Мысалы, 2011 жылдың 8 сәуірдегі №2 санында 2-бет

«Жаңа ғасыр – жаңа талап» тақырыбы аясында «Басылым мерейі биік болсын», «Мемлекеттік аралық бақылдаудың нәтижесі көңіл көншіте ме?», «12 жылдық білім беру жүйесінің жарқын жақтары көп» тақырыптарындағы материалдар жарық көрсе, 3-бетте «Білімді мыңды жығады» тақырыбы аясында «Ұлттық тестің таза өтуі үшін халық болып күресуіміз қажет» тақырыбында Ұлттық тестілеу орталығының Қызылорда филиалының жетекшісі Асқар Енсеповпен сұхбат жарияланған. 4-бетке «Барлық бала бақыт үшін жаралған» тақырыбымен «Бүлдіршіндерге қуаныш сыйлаған балабақша», «Қуатты компанияның қамқорлығы қуантады» материалдары, 5-бетке «Ұстаздық еткен жалықпас» деп «Жаңашыл мұғалім», «Наурыз шапағаты» көрерменді шуағына бөледі», «Шуақ шашқан ұстаз» тақырыптарында мақала, очерктер жарық көрген. 6-бетте «Өнерліге өріс кең» тақырыбы беріліп, «Құралайды көзге атқандар», «Аңыз адам», «Байменнің бағы жанды» атты материалдар, 7-бет «Тәрбие – тал бесіктен» тақырыбында «Ұрпақ тәрбиесі – баршамызға ортақ іс», «Кісіліктің шыңы – шынайы құрметте» тақырыптарындағы материалдар жарық көрген. 8-бет: «Қалам-құдірет», мұнда ұстаздар қауымының шығармашылығы жарияланған және спорт жетістіктері де осы беттен орын алған. Бұдан шығатын қорытынды газеттің бірінші беті білім саласындағы өзекті проблемаларға, екінші беті ұстаз беделін көтеретін еңбегі, мерейі туралы мақала, очерктер, үшінші беті бүлдіршіндер мен балалар төңірегіндегі мәселелерге, төртінші беті шеберлік мәселесіне, бесінші беті тәжірибе бөлісу мен имандылық тәрбиесіне, алтыншы-жетінші беттері патриоттық тақырыптар мен салт-дәстүр, әдет-ғұрыптар төңірегіндегі мәселелер мен ғылыми зерттеулерге, сегізінші беті шығармашылыққа арналған деуге болады.

Басылым білім саласының қоғамдық мекемелермен, ұжымдармен, ата-аналармен байланысы мәселесінде назардан тыс қалдырмаған. Оған газет бетінде жарық көрген материалдар дәлел.

Газет жиі көтеретін тақырыптардың бірі – ҰБТ. 2011 жылдың 27 мамырындағы санында «129 мың түлек. Кімнің бағы жанады? 36 мың грант. Кімге бұйырады?» тақырыбында бас редактор Н.Көбегенұлының бас мақаласы жарық

көрген. Автор бүгінгі кездегі оқушылардың толқынысына тоқтала келе, тест жауаптарының сатылатындығына алаңдаушылығын жасырмаған. «Қалай дегенменде, биылғы талап өзгеше. Сондықтан оқыған білімді ұялы телефонға емес, зердене тоқығаның дұрыс, талапкер. Тек жинаған біліміңе сеніп, сабырлылық сақтасаң, тест қорытындысының жақсы болуына көмегін тигізеді. Ендеше біздің тілек, жаңа өмірге аттаған қадамың құтты болсын, ұлттық тесте бағың жанып, грант бұйырсын, жас түлек!»[3]-деген ақ тілегін білдірген. Осы жылдың 13 мамырындағы санында «Мұғалім біліктілігі ҰБТ қорытындысымен өлшене ме?» тақырыбында материал жарық көрген. Мектеп мұғалімі мен оқушы біліктілігінің сыналар сәті ұлттық бірыңғай тестілеудің қажет не қажет еместігі жөнінен білім ошақтарының басшыларының пікірлерін ұстынған. №6 санында «Бұл сыбайлас жемқорлық емес, таза алаяқтық» тақырыбында Қызылорда облысы әкімінің орынбасары Мұрат Мұхамедовпен тест сұрақтарының сатылуы төңірегіндегі Д.Қырданұлының сұхбаты жарық көрген. Автор сұхбаттың кіріспесінде «Облыс әкімінің орынбасары М.Бахтиярұлының айтуынша, ел арасында дайын жауаптар құны 1000 АҚШ долларынан 5000 теңгеге дейінгі аралықты қамтиды-мыс. Бас идеолог тіптен, оның қай сәттен бастап рынокқа шығатынынан да хабардар екен. Солай бола тұра, бұл «бизнес» жыл санап дамып келеді. Оған ешкім тосқауыл бола алар емес. «Бұл сыбайлас жемқорлық емес, таза алаяқтық» деп тиянақтап айтқан облыс әкімі орынбасарының сөзі де көп кісілердің көкейінде қалып қойды» деген ойды айтқан [4]. Д. Тұрсынұлының «Дөңгелектегі «тағдыр» немесе ҰБТ-ны кім, қалай түсініп жүр?» тақырыбындағы проблемалық мақаласын да ерекше атауға болады.

Газет сонымен бірге қазіргі қоғамдағы өзекті деген мәселелерді көтереді. Мысалы, «Қорқыт Ата университеті қандай мамандар даярлап жатыр?», «Ұрпақ тәрбиесіне кинофильмдер де әсер етеді», «Отбасындағы ұл тәрбиесі алаңдатады», «Мектепте қыздар хиджап киді, енді ер балалар сақал қойып жүрмесін», «Ойын автоматтарына құмар балалар», «Отбасындағы тәрбиеге кім жауапты?», «Мыңдаған білім гранты. Шарықтаған оқу ақысы. Сонда кімнің бағы жанады?»,

«Валеология пәні нені үйретіп жатыр?» атты тақырыптарды айтуға болады.

Сонымен бірге білім саласындағы орын алған қылмыс мәселесі жөнінде де ұдайы ақпараттар беріліп отырады. Оған дәлел: «Ұстазға қиянат жасап, заң талаптарын бұзған директор әкімшілік жазаға тартылды», «Балабақша қаржысын жымқырғандар жазасын алды», «Баланың құқығын қорғауда бастықтар «баланың ісін» жасамауы керек», «Бала еңбегінің қаналуына жол беріп жүрген кімдер?» тақырыбындағы материалдар. Осы басылымның көтеріп жүрген мәселелері көңілге қонады және белгілі бір деңгейде пәрменділікке де ие екендігі айқын.

Газеттер, басқа бұқаралық ақпарат құралдары мемлекеттік және қоғамдық институттарды шешім қабылдауға мәжбүрлей алмайды, тек қоғамның назарын аудару арқылы мәселенің дұрыс шешімін табуына әсер ете алады. Бұқаралық ақпарат құралдарының қолында билік жоқ, бірақ күш бар. Сол өте маңызды күш арқылы қоғамдық пікір тудырып мемлекеттік билікке ықпал ете алады.

Бүгінде білім саласындағы аталмыш басылымдарда көптеген ізденістер көрініс табуда. Газеттер сол үшін барлық мүмкіндікті қарастырады, оқырман ойынан шығуды үнемі назарда ұстайды. Сонымен бірге осы заманғы деңгей-дәрежеде болуға ұмтылады. Өйткені нарықтық қоғамда бәсекелестіктен кейін қалып қоймауға күш салады. Полиграфиялық жағынан да тартымды болуға, дизайнын көркемдеуге және түрлі-түсті бояулармен жарқырап шығуға назар аударады. Бұл – редакция ұжымдарының жауапкершілігі әрі борышы іспетті. Қызылорда облысында жарық көретін білім саласындағы салалық басылымдардың да көптеген проблемалардың шешілуіне әсер етіп келе жатқандығына көз жеткізіп келеміз.

Ұлттық журналистиканың беделін, абыройын көтеруде жаңа заман жетістіктерін пайдалану арқылы сапалы басылым шығару – газеттердің бәсекеге қабілеттілігін арттыра түспек. Осы орайда, бес бірдей басылым ұлттық рух пен сананың жаршысына айналып, қазақы болмысымызды сақтауға зор үлес қосады деген үміттеміз.

Әдебиеттер

- 1 Гуревич С.М. Газета: вчера, сегодня, завтра. – М: Аспект-Пресс, 2004. – 6 с.
- 2 Әміреұлы М. Сыр мектебі. – Қызылорда, 2008. – 8-13 бб.
- 3 Көбегенұлы Н. 129 мың түлек. Кімнің бағы жанады? 36 мың гран. Кімге бұйырады? // Ұстаз мәртебесі. – 2011 ж 27 мамыр
4. Қырдан Д. Бұл сыбайлас жемқорлық емес, таза алаяқтық. // Ұстаз мәртебесі. – 2012 ж 13 мамыр

Reference

- 4 Gurebuch S.M. Gazata: bchera, segodnya, zabtra. M: Aspekt-Press, 2004. – 6 s.
- 5 Amireuly M. Syr mektebi. – Kyzylorda, 2008. –8-13bb.
- 6 Kobegenuly N. 129 myn tulek. Kimnin bagy ganady? 36 myn grant. Kimgе buiy rady?// Ustaz martebesі. – 2011 zh, 27 mamyr.
- 7 Kyrdan D. Bul sybaiylas zhemkorlyk emes, taza alayaktyk. // Ustaz martebesі. – 2012 zh, 13 mamyr.